

بسمه تعالی

شربت جالینوسی (سکنجبین بھی یا سفرجلی)

شکل دارویی مایع با پایه سکنجبین استاندارد که محتوی عصاره های میوه به و ریزوم زنجبیل می باشد. ساخت دارو منسوب به جالینوس است علی الخصوص که اضافه کردن زنجبیل برای ارتقای اثرات گوارشی دارو از جانب بسیاری از حکیمان بزرگ چون حکیم ارزانی و عقیلی به جالینوس نسبت داده شده است. انواع فرمولاسیون های مشابه با کاربردهای اختصاصی تر از این دارو در کتب طب سنتی ذکر گردیده است. تهیه و ساخت این فرآورده بر عهده متخصصین داروسازی سنتی و کارخانه های معتبر بوده و هرگز به ساخت آن توسط افراد عادی توصیه نمی شود چرا که هرگونه تغییر و خطا می تواند خطر آفرین باشد.

کاربردهای درمانی از زبان طب سنتی:

معدۀ و جگر را قوت دهد و جهت قلت استمراء (هضم غذا) که با عطش شدید بود سود دهد و آروغ بدبو دفع کند و اشتها آرد و طعام بگوارد و حرارت معدۀ و حرقت آن را فرو نشاند و سده جگر بگشاید و ناقهان را که تخلف در هضم داشته باشند، نفع تمام رساند.

جالینوس ضمان کرده که سکنجبین سفرجلی که قدری زنجبیل در آن آمیزند، جمیع علت های معدۀ را که سخت گرم نباشد سود دارد (خلاصه الحکمه)

شواهد فارماکودینامیک:

انواع تانن های میوه به علاوه بر اثرات آنتی اکسیدانی، بر روی حرکات دستگاه گوارشی نیز موثر می باشند. تحقیقات، اثرات ضد هلیکوباکتری میوه به و نیز زنجبیل را نشان داده و همچنین بیانگر کاهش احتمال ایجاد زخم گوارشی ناشی از اتانول و اسید کلریدریک در مطالعه حیوانی می باشد .
پودر زنجبیل می تواند اثرات ضد تهوع موثرتری از دیمن هیدرینات داشته باشد. اثرات ضد التهابی و خواص ضد تجمع پلاکتی و مهار بیوسنتز کلاسترول از زنجبیل گزارش شده است و اثرات آنتی اولسری آن به سزکوئی ترین ها نسبت داده می شود .

زمان و مقدار مصرف:

با توجه به نوع و شدت عارضه و سایر ملاحظات از جانب پزشک مشخص می شود.
برای بهبود هضم در بزرگسالان ۲ قاشق غذاخوری در یک استکان آب ولرم، بیست دقیقه بعد غذا قابل توصیه است.
برای اشتها آوری مصرف یک ساعت قبل غذا صورت می پذیرد.(تنها با تجویز پزشک)

عوارض، احتیاط و تداخلات:

با وجود اندیکاسیون در برخی افراد گرمی و تحریک گوارشی ایجاد می شود.
توصیه: همراه با آب سرد یا عرق کاسنی میل شود.
در زخم های فعال گوارشی توصیه به مصرف نمی شود مگر با اصلاح فرمولاسیون.
به همراه داروهای ضد انعقاد خون مثل وارفارین، هپارین، کلوپیدوگرل، تیکلوپیدین و آسپرین منع مصرف دارد.

اشکال دارویی موجود:

شربت جالینوس (کلینیک های طب سنتی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی)

۲۴۰ سی سی

منابع:

S.Cobzac et al ۲۰۰۵

Maryam Khoubnasabjafari and Abolghasem Jouyban ۲۰۱۱

Anna Babarikina et al ۲۰۱۱

Mahady GB. Et al ۲۰۰۳

Yamahara Johji ۱۹۸۸

فارماکوگنوزی تریز و اوانس ۱۹۹۶

اطریفل صغیر

معرفی فرآورده:

فرآورده معجون که از سه میوه هلیله، بلبله و آمله به دست می آید و تاریخچه ذکر این ترکیب دارویی و منافع آن از جانب حکیمان هندی، یونانی، رومی و ایرانی در زمانی بیشتر از هزار سال قابل استناد است. (۱)
در این فرآورده از میوه هلیله در مراحل مختلف رشد استفاده می شود

توجه: مراحل ساخت و نکات ویژه آن مانند میزان ریز کردن اجزا و یا زمان ادراک، هر کدام با دلایل پر اهمیت در منابع طب سنتی ذکر گردیده و لازم الاجرا می باشد.

نحوه اثر (افعال و خواص):

قطع ابخره و تقویت اعضا علی الخصوص معده و دماغ. (۴)

موارد مصرف:

امراض دماغی و تزکیه ذهن (ناشی از بلغم و سودا)، غلبه رطوبات در بدن، بواسیر و مشکلات مربوط به گوارش و

همچنین عوارض مشارکتی که از سوء مزاج گوارشی ناشی می شود با نظر و حکمت طبیب پس از تعدیل مزاج در امراض سازجه و تنقیه در امراض مادیه (۴)

میزان (قدر شربت) و فواصل مصرف :

بنا به استفاده و با رعایت نکات مطرح شده در ذیل با نظر و حکمت طبیب تعیین می گردد. مثلا برای تقویت معده و نیکویی هضم و نشف رطوبات فضلیه در بزرگسال به اندازه ۱ تا ۱/۵ قاشق چایخوری بیست دقیقه بعد از غذا مصرف می شود

ملاحظاتی که طبیب و داروساز در تنظیم قدر شربت و فاصله مصرف باید در نظر بگیرند:

مقدار مرض ، سحنه (فربهی و لاغری و سستی و سختی بدن) و قوت بیمار، سن بیمار، مزاج صحی و مزاج عضوی (اعضای تحت اثر دارو) ، عادت بیمار، مذکر یا مونث بودن، شغل بیمار، فصل بیماری و سایر شرایط محیطی بیمار

عوارض جانبی احتمالی و نحوه تعامل با آن:

قولنج و اسپاسم های گوارشی:

جرعه جرعه یک لیوان آب گرم نوشیده شود. چند دقیقه ای قدم بزنند. از کمپرس آب گرم استفاده کند و در صورت عدم بهبودی مقداری روغن بادام شیرین یا زیتون مصرف نماید. قابل ذکر است که این عارضه بیشتر در مصرف طولانی مدت این دارو با اسهال رقیق اخلاط و ماندن غلیظ آن به وجود می آید که نیاز به ملاحظه و تدبیر طبیب قبل از این مرحله را ایجاب می کند

عوارض مربوط به طحال:

در صورت حصول و تشخیص طبیب از مصلحات آن در این مورد مانند شراب بنفشه استفاده می شود سایر عوارض جانبی احتمالی نیز بر حسب اهمیت و شدت به اطلاع طبیب یا داروساز رسانده شود

موارد احتیاط ، منع مصرف و تداخلات::

در دوران حاملگی و شیردهی منع مصرف دارد و بهتر است حتی الامکان برای اطفال نیز استفاده نشود و داروهای جایگزین به کار رود

در نارسایی های کبدی چون سوء القنیه، سیروز و هیپاتیت با توجه به ذکر بعضی عوارض مربوط به بعضی تانن های ساده، بهتر است مصرف نشود

از آنجا که محلول تانن ها می تواند سبب رسوب بخشی از داروها شود(۲)، فاصله مصرف سایر داروها با آن به صورت یکساعت قبل یا سه ساعت بعد باشد

در صورت مصرف گلیکوزیدهای قلبی چون دیگوکسین، به خاطر احتمال کاهش اثر داروی قلبی، احتیاط و تدبیر از جانب پزشک صورت پذیرد

تداخلات غذایی و آزمایشگاهی:

غذایی : مصرف اتریفل می تواند باعث کاهش جذب آهن غیر هم و دیگر املاح معدنی غذایی شود
آزمایشگاهی : بنا به ملاحظات در تفسیر تست آنزیم های کبدی امکان تداخل در نظر گرفته شود

شرایط نگهداری و مدت پایداری دارو:

در دمای اتاق و در بسته بندی مناسب به مدت ۱ سال قابل نگهداری است
توصیه: پس از هر بار مصرف درب ظرف را محکم بسته تا میزان رطوبت فرآورده تغییر نکند

منابع:

۱- عقیلی خراسانی، سید محمد حسین: قرابادین کبیر، انتشارات مؤسسه مطالعات تاریخ پزشکی، طب اسلامی و مکمل، ۱۳۸۶

۲- ویلیام چارلز اوانس: فارماکوگنوزی تریز و اوانس، چاپ چهاردهم، ترجمه دکتر سلیمان افشاری پور، انتشارات دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، جلد دوم، ۱۳۸۶

۳- The unani Pharmacopoeia of india, part-۱, first edition, ۲۰۰۹.

۴- عقیلی خراسانی، سید محمد حسین: خلاصه الحکمه، انتشارات مؤسسه مطالعات تاریخ پزشکی، طب اسلامی و مکمل، جلد سوم، ۱۳۸۶

-۵

Quantification of tannins in tree foliage, A laboratory manual for the FAO/IAEA Co-ordinated Research Project on Use of Nuclear and Related Techniques to Develop Simple Tannin Assays for Predicting and Improving the Safety and Efficiency of Feeding Ruminants on Tanniniferous Tree Foliage, Joint FAO/IAEA Division of Nuclear Techniques in Food and Agriculture, FAO/IAEA working Document IAEA, Vienna, ۲۰۰۰.

معاونت غذا و دارو

دانشگاه علوم پزشکی سبزوار